

**Afdeling
Financiën**

Postbus 1
2650 AA Berkel en Rodenrijs

Nadere informatie
Liselot Lubberman

Telefoon
14 010

E-mail
info@lansingerland.nl

Fax
(010) 800 40 01

Verzenddatum 4 juli 2018
Ons kenmerk U18.05939

Onderwerp **Kaderbrief 2019-2022**

Geachte leden van de Raad,

Voor u ligt de Kaderbrief 2019-2022. In deze kaderbrief zijn conform de nota P&C de financiële kaders voor 2019 en verder geschetst. Als uitgangspunt geldt hierbij de vastgestelde meerjarenraming uit de begroting 2018-2022 met aanvullend hierop de prijsindexatie, de ontwikkelingen uit de september-, december- en maartcirculaire en de autonome ontwikkelingen. In deze kaderbrief zijn tevens de hoofdlijnen uit het coalitieakkoord opgenomen. Deze hoofdlijnen gelden als beleidsaccenten en zullen in de begroting 2019-2022 verder ingevuld worden.

De kaderbrief sluit met een voordelig saldo voor 2019 van **€ 3,1 miljoen**. De financiële gevolgen van het coalitieakkoord zijn nog niet in dit saldo verwerkt (dit gebeurt in de begroting 2019-2022). Een belangrijke kanttekening hierbij is dat in deze kaderbrief de eventuele taakmutaties als gevolg van het uitwerken van het IBP nog niet meegenomen zijn, omdat hierover vanuit het Rijk nog geen duidelijkheid is verschaft. Waar mogelijk nemen we dit mee in de begroting.

Het voordelig saldo voor de kaderbrief is inclusief incidentele lasten. In de begroting 2019-2022 zal ook het onderscheid tussen incidentele en structurele baten en lasten inzichtelijk worden gemaakt. Daarbij wordt duidelijk in hoeverre incidentele lasten van invloed zijn op een structureel sluitende begroting.

1. Financieel kader 2019-2022

Het financieel kader voor 2019-2022 is als volgt:

bedragen x € 1.000

	2019	2020	2021	2022
Saldo primitieve begroting 2019 - 2022	356	658	920	164
A2017-028 Jeugdwerk op straat *	-40	-40	-40	-40
Inflatiecorrectie	-540	-534	-522	-522
Indexatie van verbonden partijen	-286	-287	-287	-287
Septemercirculaire	-28	-208	-322	-146
Decemercirculaire	-486	-218	-302	-36
Maartcirculaire **	2.510	3.965	5.103	6.642
Meicirculaire	987	214	339	-178
Autonome ontwikkelingen totaal	-700	-1.800	-2.200	-2.100
Structurele effecten jaarrekening	200	200	200	200
Organisatieontwikkeling	-200	-200	-200	-
Rente ontwikkelingen	1.365	1.338	1.319	1.300
Saldo begroting (actueel) 2019 - 2022	3.137	3.087	4.007	4.996

* Tijdens de behandeling van de begroting 2018-2021 is amendement 'Jeugdwerk op straat' aangenomen.

** Deze reeks wijkt af van de brief (U18.04262) omdat hier prijspeil 2019 is gehanteerd i.p.v. 2018.

Inflatiecorrectie

De prijscorrectie (inflatie) - en loonontwikkeling is gebaseerd op in het medio maart 2018 door het Centraal Plan Bureau (CPB) uitgebrachte Centraal Economisch Plan (CEP) 2018. De verwachte prijscorrectie (inflatie) in 2019 e.v. bedraagt 2,3%. De uitgavenramingen 2019 worden met inflatie verhoogd. Op basis van een totaal kostenvolume (exclusief loonkosten, kapitaallasten, investeringen etc.) van € 23,5 miljoen en een inflatie van 2,3%, betekent dit voor 2019 een verhoging van de lasten van € 540.000.

Loonontwikkelingen

De huidige cao voor gemeentepersoneel loopt tot 1 januari 2019. Wij hebben momenteel nog geen zicht op de uitkomsten van de cao onderhandelingen. Het CPB verwacht in 2019 e.v. een stijging van de loonkosten van 3,2%. Dit zou voor onze gemeente een verhoging van de loonkosten van € 814.000 betekenen. Tegenover deze verhoging van de loonkosten staat naar verwachting (deels) een hogere bijdrage vanuit het Rijk. Hierdoor nemen wij in deze kaderbrief geen bedragen voor de loonontwikkeling op.

Met betrekking tot mutaties in secundaire arbeidsvoorwaarden of emolumenten als gevolg van de harmonisatie arbeidsvoorwaarden, zullen kosten gemaakt moeten worden om dit te implementeren. Het zwaartepunt van de invoering ligt in 2020, daarnaast zullen in 2019 incidentele kosten vallen in het kader van de voorbereidingen die moeten worden getroffen. Er is nu nog te weinig zicht op deze gevolgen om hier een bedrag aan te koppelen.

Indexatie van verbonden partijen

Conform de Wet gemeenschappelijke regelingen hebben wij van onze gemeenschappelijke regelingen de actualisatie van het meerjarenperspectief ontvangen. De aanpassing van de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen betreft een combinatie van loon-, prijs- en autonome ontwikkelingen en komt neer op 2,6%. Dit betekent een verhoging van circa € 286.000.

Ons kenmerk U18.05939

Uitkering gemeentefonds

Over de uitkomsten van de septembercircularis (U17.13521), decembercircularis (U17.16573) en maartcircularis (U18.04262) bent u reeds geïnformeerd. In deze kaderbrief presenteren wij de maartcircularis op basis van prijspeil 2019 in plaats van 2018 zoals in de brief van de maartcircularis opgenomen. Hierdoor wordt de compensatie van de inflatiecorrectie (€ 601.000 per jaar) als onderdeel van de maartcircularis cijfermatig verwerkt. **Onlangs heeft ook de analyse van de meicircularis plaats gevonden. Nadere informatie hierover vindt u in brief U18.07148.**

Autonome ontwikkelingen

Vanaf 2019 hebben we te maken met een aantal autonome ontwikkelingen. Dit zijn onvermijdelijke, beleidsarme ontwikkelingen die invloed hebben op de begroting 2019-2022. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de opgenomen ontwikkelingen.

bedragen x € 1.000

	2019	2020	2021	2022
Autonome ontwikkelingen:				
GRJR	-700	-1.800	-2.100	-2.000
Onderwijs Zorg Arrangementen	-150	-150	-150	-150
Huishoudelijke hulp en huishoudelijke hulp toelage	-200	-200	-200	-200
Regionale vraagstukken	-100	-100	-100	-100
Legesinkomsten	500	500	400	400
AVG	-50	-50	-50	-50
Normbedragen nieuwbouw scholen	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Deltawet	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Areaalontwikkeling	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Totaal	-700	-1.800	-2.200	-2.100

- *Bijdrage aan de GR Jeugdhulp Rijnmond*

De verwachte bijdragen voor de GR Jeugd voor 2019 en verder zijn aanzienlijk hoger dan de bedragen zoals nu opgenomen in onze begroting. Oorzaak is dat het zorggebruik vanuit Lansingerland fors is toegenomen en het feit dat via de vlaktax alsnog een bedrag moet worden nabetaald i.v.m. een hoger zorggebruik dan de inleg vanaf 2017. Het nadeel hiervan bedraagt € 700.000 voor 2019 (€ 1.800.000 voor 2020, € 2.100.000 voor 2021 en € 2.000.000 voor 2022). Een deel van dit nadeel is incidenteel. De gemeente kan deze stijging van het zorggebruik op dit moment nog onvoldoende verklaren. Om deze reden geven wij op korte termijn een gespecialiseerd, onafhankelijk adviesbureau opdracht om hier nader onderzoek naar uit te voeren. Daarnaast nemen wij op korte termijn al een aantal concrete maatregelen of intensiveren reeds genomen maatregelen. Zie hierover ook brief U18.05063.

- *Onderwijs Zorg Arrangementen*

Vanuit de lokale verantwoordelijkheid in het kader van jeugdhulp moeten gemeenten de aansluiting tussen onderwijs en zorg organiseren. Met name op het speciaal onderwijs (cluster 3 en 4) hebben kinderen een integraal aanbod nodig met een combinatie van onderwijs- en zorgarrangementen (OZA's) om tot leren en/of ontwikkeling te komen. De gemeente Rotterdam heeft deze OZA's in een nieuwe vorm aanbesteed met ingang van het nieuwe schooljaar 2018/19. De kosten hiervan zijn nog onduidelijk: deze hangen voor een belangrijk deel samen met extra vraag naar deze zorgvorm die mogelijk door de nieuwe, verbeterde aanpak ontstaat. De omvang van deze kosten wordt de komende maanden duidelijk. Wij ramen deze op € 150.000 per jaar.

- *Huishoudelijke hulp en huishoudelijke hulp toelage*

Binnen het huidige beleid zien we een toenemende vraag naar deze producten. Daarnaast zijn door de nieuwe aanbesteding, de nieuwe wijze van indiceren en de cao verhoging van huishoudelijke ondersteuners de kosten toegenomen. Dit bedraagt circa € 200.000.

- *Regionale vraagstukken*

Lansingerland wordt steeds meer onderdeel van regionale processen. Dat is ook gewenst, maar dat vraagt ook iets van onze gemeente. Deze regionale processen komen vaak voort uit bestuurlijke samenwerkingen waarin er van iedere deelnemer gevraagd wordt hierin een bijdrage te leveren aan bijvoorbeeld bepaalde onderzoeken of personele inzet voor regionale vraagstukken. Dit zijn dan ook processen die voortkomen uit autonome ontwikkelingen op regionaal niveau. Het is vaak ook geen (directe) keuze om hier wel of niet aan mee te doen, omdat we ons hebben gecommitteerd binnen regionale afspraken. Wij schatten in dat hiervoor structureel € 100.000 nodig is.

- *Legesinkomsten*

Naar aanleiding van de aangetrokken economie en bouwactiviteiten, die nu structureel merkbaar zijn in Lansingerland, dient de meerjarenbegroting voor de leges bijgesteld te worden. Er zijn de komende jaren nog voldoende woningbouwprojecten in Lansingerland en ook de uitgifte van bedrijfskavels loopt door. Als de huidige trend voortzet verwachten wij in 2019 en 2020 een voordeel van € 500.000 ten opzichte van de huidige begroting. Vanaf 2021 ramen we iets conservatiever en verwachten we een voordeel van € 400.000. Over enkele jaren vlakt de bouwstroom naar verwachting iets af ten opzichte van de huidige piek. Ook is de kans groot dat met de beoogde invoering van de Omgevingswet in 2021 de legessystematiek wijzigt en er wellicht ook minder aanvragen vergunningplichtig zijn. In de meerjarenbegroting is rekening gehouden met het bouwprogramma in Lansingerland. De excessief grote aanvragen die we incidenteel ontvangen laten we in deze raming echter buiten beschouwing, omdat we deze niet op zo lange termijn kunnen voorspellen. Dit soort aanvragen kunnen in één keer € 600.000 - € 800.000 aan extra legesinkomsten opleveren en maken hiermee een significant verschil in de meerjarenraming.

- *Invoering Algemene verordening gegevensbescherming*

Met de invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in 2018 zijn er nieuwe mogelijkheden voor burgers ontstaan om inzage te krijgen (en correctiemogelijkheden) in de persoonsgegevens die wij als organisatie van hen hebben. Het is geen keuze, maar een verplichting om te voldoen aan de nieuwe rechten van burgers. Inmiddels is duidelijk dat dit een snel proces moet zijn (beslissen binnen 4 weken) dat onder het regime van de ingebrekestellingen valt en waar dus het risico op een dwangsom speelt. Onze extern adviseur geeft aan dat het hun ervaring is dat ongeveer 2 op de 1.000 inwoners gebruik zullen maken van dit recht. De werkzaamheden die hiermee gemoeid zijn blijken arbeidsintensief, zo is ons gebleken met de eerste verzoeken die we hebben ontvangen. We ramen voor nu een structurele budgetbehoefte van € 50.000 extra inzet van juridische capaciteit op dit onderwerp.

- *Normbedragen nieuwbouw scholen*

De VNG adviseert gemeenten om de normbedragen voor de nieuwbouw van scholen eenmalig te verhogen met 40%. De reden hiervoor is dat de jaarlijkse indexering van de normbedragen over de afgelopen jaren de werkelijke prijsontwikkelingen in de markt niet goed blijkt te hebben gevolgd. Op basis van dit advies stijgen de investeringskosten (en dus de kapitaallasten) voor enkele nieuw te bouwen scholen de komende jaren. Op basis van de ramingen (waar de architect nu mee bezig is), wordt het krediet waar nodig aangepast. Dit zal niet per definitie 40% zijn. De kosten kunnen dus momenteel nog niet inzichtelijk worden gemaakt, waardoor wij de post als p.m. opnemen.

- *Deltawet Klimaatadaptatie*

Het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie 2017 verplicht overheden om maatregelen te nemen voor een klimaatbestendige en waterrobuuste ruimtelijke inrichting. In 2019 verwachten wij extra uitgaven bij (investerings)projecten in de openbare ruimte door aanvullende klimaatmaatregelen. Hierbij denken we ook aan bewonersparticipatie en communicatie. In de begroting 2019 geven we nader inzicht in de financiële consequenties.

- *Areaalontwikkelingen*

In de meerjarenbegroting staat een stelpost opgenomen voor de toename van beheerkosten die voortvloeien uit de verwachte areaal uitbreiding. Deze post wordt geactualiseerd en de financiële consequenties zullen in de begroting worden verwerkt.

Structurele effecten uit de jaarrekening

In de jaarrekening zijn enkele afwijkingen aangemerkt als structureel. De structurele afwijkingen groter dan €100.000 worden verwerkt in deze Kaderbrief.

- *Lager gebruik PGB's*

Wij hebben een breed pakket aan Zorg in Natura beschikbaar voor onze inwoners en daarom kiezen inwoners vaak voor een ZIN product in plaats van een PGB. In de jaarrekening 2017 leidde dit tot een voordeel ten opzichte van de begroting. Circa € 200.000 is aangemerkt als structureel.

- *Lagere inkomsten eigen bijdrage WMO voorzieningen*

Door het lagere gebruik van verschillende WMO voorzieningen is de ontvangen eigen bijdrage hierop ook lager. Dit nadeel is structureel circa € 235.000. Vanuit het Rijk is de gemeente gecompenseerd voor de verlaging van het WMO abonnementstarief. Het effect is daarmee budgetneutraal.

Organisatieontwikkeling

Conform voorstel BW1800198 is besloten de extra (eenmalige) kosten voor organisatieontwikkeling voor de jaren 2019, 2020 en 2021 te schatten op € 200.000 per jaar en dit financieel te verwerken bij opstelling van de meerjarenbegroting 2019-2022.

Rente ontwikkelingen

- *Interne Rekenrente*

De door te berekenen rente aan investeringen exclusief grondexploitatie bedraagt 0,90% vanaf 2018. De door te berekenen rente aan grondexploitatie is, conform de regels van het BBV, 2,15%. Deze rentes worden bij het opstellen van de Begroting 2019-2022 opnieuw berekend en eventueel aangepast.

- *Nieuwe langlopende geldleningen*

Voor nieuw af te sluiten langlopende leningen, onder andere in verband met herfinanciering van bestaande leningen wordt in 2019 1,0% gehanteerd en vanaf 2020 1,5%. Dit resulteert in een voordeel van € 783.000 in 2019 en € 679.000 de jaren daarna.

- *Rente ontwikkeling grondexploitatie*

Conform het MPG 2018 waarin de grondexploitatie zijn bijgesteld is ook het bedrag aan toegerekende rente aangepast. Dit heeft te maken met de mutaties op de kosten en opbrengsten binnen de grondexploitatie. Ten opzichte van het MPG 2017 neemt het geïnvesteerde vermogen in de grondexploitatie de komende jaren minder snel af door een meer behouden raming van de woningbouwplanning van enkele projecten. Voor de algemene dienst betekent dit een voordeel omdat er meer rente doorbelast wordt aan de grondexploitatie. Hier tegenover staan voor de eerste jaren hogere rentelasten in het MPG 2018 t.o.v. 2017.

Tarievenbeleid met betrekking tot belastingen en leges

- *Belastingen*

De tarieven van de algemene belastingen worden als uitgangspunt niet geïndexeerd. Slechts indien uit de doorrekening van de kosten blijkt dat verhoging van de belastingen noodzakelijk is worden de tarieven bij het uitwerken van de Begroting 2019-2022 op specifieke belastingen aangepast.

- *Leges*

De tarieven van de leges worden niet standaard geïndexeerd. Slechts indien uit de doorrekening van de kosten blijkt dat in relatie tot de kostendekkendheid de leges moeten worden aangepast zullen de tarieven worden aangepast.

Interbestuurlijk programma (IBP)

Op 14 februari 2018 hebben het kabinet, VNG, IPO en Unie van Waterschappen een zgn. Interbestuurlijk Programma (hierna: IBP) afgesproken, genaamd 'Samen meer bereiken'. De overheidslagen werken samen op basis van gelijkwaardig partnerschap. Later dit jaar maar ook lopende deze kabinetsperiode wordt er na verwachting meer bekend over de verdere uitwerkingen van het IBP, de eventuele taakmutaties die hiermee gemoeid kunnen zijn en de invloed op het accres. Het college raadt aan prudent om te gaan met deze middelen.

Inwoner- en woningaantallen / groei gerelateerde baten en lasten

De cijfers over 2018 betreffen de werkelijke aantallen, per 1 januari, van inwoners en woningen en die van leerlingen VO per juli 2017.

Het geraamde aantal inwoners vanaf 2019 is gebaseerd op de bevolkingsprognose van januari 2018.

Het geraamde aantal woningen vanaf 2019 is gebaseerd op de woningbouwplanning van januari 2018.

Het geraamde aantal leerlingen VO vanaf 2019 is gebaseerd op leerling prognose uit oktober 2017 uitgevoerd door Pronexus. Het aantal leerlingen in 2018 daalt licht in 2019 om daarna weer te stijgen.

Hieronder worden per jaar de onderdelen genoemd waarop de hoogte van het groei gerelateerde gedeelte van de Algemene Uitkering is gebaseerd:

Aantal per 1 januari	2018	2019	2020	2021	2022
Inwoners	61.155	61.900	63.000	64.400	65.600
<i>toename in begrotingsjaar</i>	<i>745</i>	<i>1100</i>	<i>1.400</i>	<i>1.200</i>	<i>1.000</i>
Woonruimten	23.615	23.965	24.415	24.815	25.215
<i>toename in begrotingsjaar</i>	<i>350</i>	<i>450</i>	<i>400</i>	<i>400</i>	<i>400</i>
Leerlingen VO, per 1 oktober jr t -1	4.216	4.207	4.264	4.316	4.353

2. Beleidsaccenten 2019 – 2022

Onlangs is het coalitieakkoord van het college voor de periode 2018-2022 gepresenteerd. Belangrijke punten uit dit akkoord zijn onder meer dat de komende tijd Lansingerland verder gaat groeien in inwonersaantallen naar een omvang van maximaal 75.000 inwoners. Het vraagt aandacht om hier goede en passende woonruimte voor te bieden met oog voor sociale veiligheid en leefbaarheid. Lansingerland versterkt daarnaast zijn dienstverlening, voorzieningen, infrastructuur en huishoudboekje om inwoners en ondernemers, jong en oud kansen te bieden zich te ontwikkelen. In de praktijk wordt zo veel mogelijk gekozen voor duurzame oplossingen. Daarnaast zetten we in op een verlaging van de lokale lasten naar gemiddeld niveau. Vanuit de dienstbare overheid wordt maatwerk toegepast op de woningbouw maar ook op het kernenbeleid. Samen met de ondernemers vergroten we de participatie op de arbeidsmarkt en versterken we de economie, denkend in mogelijkheden.

Tenslotte staan wij voor een goed financieel beheer van onze middelen. Door scherper en realistischer te begroten verwachten wij circa één miljoen euro structureel toe te voegen aan de besteedbare financiële ruimte voor de politiek-bestuurlijke plannen uit dit coalitieakkoord.

Deze hoofdlijnen uit het akkoord gelden als beleidsaccenten en worden in de begroting 2019-2022 verder ingevuld. Daar wordt dan ook een verdere doorrekening gemaakt van de financiële consequenties en de haalbaarheid.

De financiële ruimte uit deze kaderbrief wordt ingezet voor de uitwerking van het coalitieakkoord en het IBP.

Met een vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Lansingerland

Ron Jeltema
Secretaris

drs. Pieter van de Stadt
Burgemeester